

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΚΡΙΣΕΙΣ ΚΑΙ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ΣΤΗ ΛΑΤΙΝΙΚΗ ΑΜΕΡΙΚΗ

ESZTER SZEP

(Περίληψη) Τι μαθήματα μπορούμε να αποκομίσουμε για τη δημοκρατία από μείζονες οικονομικές κρίσεις του 20ου αιώνα; Μπορούν να αντληθούν σημεία αναφοράς για τη διαχείριση σύγχρονων και μελλοντικών κρίσεων και τους θεσμούς της δημοκρατίας; Το πρόσφατο βιβλίο του Francisco E. González, *Δημιουργική καταστροφή; Οικονομικές κρίσεις και Δημοκρατία στη Λατινική Αμερική*¹ αναλαμβάνει να προσφέρει απαντήσεις σε αυτά τα ερωτήματα. «Ο στόχος αυτού του βιβλίου [...] είναι να δια φωτίσουμε τις ευκαιρίες για τη δημοκρατία στη διάρκεια σκληρών οικονομικών κρίσεων παρατηρώντας ενδελεχώς μερικές περιπτώσεις στην πάροδο του χρόνου» (González 2012:5). Όπως δείχνει η έρευνά του, λόγω σημαντικών διαρθρωτικών αλλαγών που έλαβαν χώρα στο δεύτερο μισό του 20ου αιώνα, όπως η εγκαθίδρυση του ΟΗΕ, του ΔΝΤ, της Παγκόσμιας Τράπεζας, του Χάρτη του Οργανισμού Αμερικανικών Κρατών και της Διαμερικανικής Τράπεζας Αναπτύξεως, το σχετικό κόστος διατήρησης της δημοκρατίας μειώνεται συνεχώς. Σ' αντίθεση με τις ολικές αλλαγές καθεστώτων κατά την Παγκόσμια Οικονομική Ύφεση του 1929 (από αυταρχικά σε δημοκρατικά και αντιστρόφως), στον 21^ο αιώνα οι βαθιές οικονομικές κρίσεις μπορεί να προκαλέσουν αναταραχή και διακοπόμενες προεδρίες, ωστόσο η δημοκρατία κατά πάσα πιθανότητα θα διατηρηθεί.

Λέξεις-Κλειδιά: Αργεντινή, Χιλή, Ουρουγουάη, κατάσταση της δημοκρατίας, οικονομική κρίση και κρίση χρέους

*Δημιουργική Καταστροφή; Οικονομικές κρίσεις και δημοκρατία στη Λατινική Αμερική*¹ του Francisco E González, Βαλτιμόρη: The John Hopkins University Press, 2012.

Επισκόπηση από την Eszter Szép, ELTE, Budapest. Η *Eszter Szép* είναι φοιτήτρια διδακτορικού στο διδακτορικό πρόγραμμα Αγγλικής Γλώσσας και Αμερικανικής Λογοτεχνίας ELTE. Στους τομείς ενδιαφέροντός της περιλαμβάνονται η εικονολογία, οι σχέσεις λέξης και εικόνας και οι σπουδές φύλου.

*

Ο Francisco E. González είναι επίκουρος καθηγητής Λατινοαμερικανικών Σπουδών στο John Hopkins University School of Advanced International Studies, Washington D.C. και έχει δημοσιεύσει κυρίως έργα για τη δημοκρατία και τους θεσμούς της στο Μεξικό και τη Χιλή. Το έργο του του 2012, *Δημιουργική Καταστροφή; Οικονομικές κρίσεις και δημοκρατία στη Λατινική Αμερική*, παρουσιάζει συνολικά πώς οι οικονομικές κρίσεις του προηγούμενου αιώνα επηρέασαν την κατάσταση της δημοκρατίας σε ορισμένες χώρες της Λατινικής Αμερικής. Καθώς η Λατινική Αμερική βίωσε τον μεγαλύτερο αριθμό καθεστωτικών αλλαγών κατά το δεύτερο μισό του 20^{ου} αιώνα, φαίνεται ταιριαστό μέρος για να ξεκινήσουμε μια γενική έρευνα πάνω στις «πολιτικές επιδράσεις (ως προς το καθεστώς) μείζονων οικονομικών αναταραχών και κρίσεων». (44.) Η ανάλυση περιορίζεται στις χώρες του λεγόμενου Νότιου Κώνου, δηλαδή την Αργεντινή, την Ουρουγουάη και τη Χιλή, διότι σε σχέση με άλλες χώρες της ηπείρου ο κοινωνικοοικονομικός τους εκσυγχρονισμός και εκδημοκρατισμός ήρθε σχετικά νωρίς. Συνεπώς, λόγω των πολιτικών και οικονομικών περιστάσεων που διερευνώνται αυτές οι χώρες παρουσίασαν τον υψηλότερο αριθμό καθεστωτικών αλλαγών κατά τον 20^ο αιώνα.

Για να συγκρίνει τόσο διαφορετικές περιοχές, ο González εφαρμόζει την κλασική αναλυτική οπτική του υπολογισμού του σχετικού κόστους της οικονομικής ή πολιτικής αλλαγής. Το επιχειρήμα του είναι ξεκάθαρο εξ αρχής: «Ακολουθώ αυτή τη γενική οπτική γωνία και υποστηρίζω ότι και στη διεθνή και στην εγχώρια πολιτική οι πιθανότητες επιβίωσης ή εγκαθίδρυσης δημοκρατικών καθεστώτων στη διάρκεια σκληρών οικονομικών κρίσεων έχει αυξηθεί στη Λατινική Αμερική από τη δεκαετία του '80, επειδή το

¹ *Creative Destruction: Economic Crises and Democracy in Latin America*

σχετικό κόστος των πιέσεων κατά της δημοκρατίας έχει αυξηθεί, συγκριτικά με το κόστος υπεράσπισης ή προώθησής της, που έχει μειωθεί». (4.) Η Εισαγωγή και το πρώτο κεφάλαιο, με τίτλο *Οικονομικοί κραδασμοί, κρίσεις και δημοκρατία: Θεωρία και Πράξη*, αυτού του σαφώς δομημένου βιβλίου προσφέρουν μια εσωτερική ματιά στις προϋποθέσεις και τη μεθοδολογική άποψη του συγγραφέα. Μέσω συγκριτικής ιστορικής ανάλυσης το βιβλίο ακολουθεί λεπτομερώς περίπλοκα γεγονότα καθόσον αυτά ρίχνουν φως στα μετά το 2008 συμβάντα. Η επικέντρωση στη Λατινική Αμερική αντί στα παραδοσιακά σημεία αναφοράς, όπως η ΕΕ, οι ΗΠΑ ή ακόμα ισχυρότερη Κίνα, μπορεί να φέρει νέες προοπτικές για την εξεύρεση λύσεων για μελλοντικές υφέσεις. Η ανάλυση σκοπεύει να «βοηθήσει στην καθιέρωση ενός φάσματος πιθανών εκβάσεων βάσει της πρωτότερης εμπειρίας». (14.) Η Ενότητα I του βιβλίου εξετάζει πώς οι χώρες του Νότιου Κώνου αντέδρασαν στη Μεγάλη Ύφεση της περιόδου 1929-34, ενώ η Ενότητα II ασχολείται και συγκρίνει τις ίδιες χώρες σε κρίσεις κατά τα τέλη του 20^{ου} αιώνα. Για διερεύνηση επιλέχθηκαν οι κρίσεις και οι αναταραχές που επέδρασαν είτε θετικά είτε αρνητικά στην κατάσταση της δημοκρατίας σε οποιαδήποτε από τις χώρες του Νότιου Κώνου. Αυτές είναι η κρίση του εξωτερικού χρέους (τέλη δεκαετίας '70, αρχές '80), η κρίση των αναδυόμενων αγορών (τέλη δεκαετίας '90, αρχές 2000) και φυσικά ο απόηχος της παγκόσμιας αναταραχής του 2008.

Αντί μιας έρευνας χώρα προς χώρα, το βιβλίο έχει ως επίκεντρό του τους τρεις πυλώνες της συγκριτικής πολιτικής και της πολιτικής οικονομίας. Συνεπώς η κατάσταση και οι αλλαγές των θεσμών, δηλαδή «οι κανόνες του παιχνιδιού ενσωματωμένοι σε εναλλακτικές μορφές πολιτικών καθεστώτων», (25.), το συμφέρον, δηλαδή «η προοπτική οικονομικών κερδών και απωλειών», (25.) και οι πολιτικές ή οικονομικές ιδέες θα αποτελέσουν αφετηρία για τη σύγκριση. Η οποιαδήποτε αλλαγή σε αυτούς τους τρεις πυλώνες (θεσμοί, συμφέροντα και ιδέες) μπορεί να επηρεάσει ριζικά τις οικονομικές προοπτικές μιας χώρας και την κατάσταση της δημοκρατίας της. Η οποιαδήποτε αλλαγή μπορεί να επηρεάσει το σχετικό κόστος διατήρησης ενός δεδομένου συστήματος, είτε αυτό είναι αυταρχικό είτε δημοκρατικό. Στο πλαίσιο των τριών πυλώνων ο συγγραφέας θεωρεί σημαντική και μια περαιτέρω διαφοροποίηση: οι επιδράσεις μπορεί να είναι είτε εγχώριες ή διεθνείς, και οι αλληλεπιδράσεις τους μπορούν να «εξηγήσουν το μεταβαλλόμενο σχετικό κόστος της φιλοδημοκρατικής ή αντιδημοκρατικής δράσης». (26.)

Η υπόθεση του González είναι ότι οι διάφορες διαρθρωτικές αλλαγές στους εν λόγω τομείς, στους εθνικούς και διεθνείς θεσμούς, τα συμφέροντα και τις ιδέες έχουν καταστήσει το κόστος της αντιδημοκρατικής δράσης ιδιαίτερα υψηλό, και κατά συνέπεια «έχουν ενισχύσει την πιθανότητα η δημοκρατία να επιβιώσει ή να (επαν)εγκαθιδρυθεί μετά από δριμύεις οικονομικές αναταραχές και κρίσεις». (33.) Φυσικά, δεν πιστεύει πως φτάνοντας σε μια καθολική και παγκόσμια δημοκρατία η ανθρωπότητα θα φτάσει στο «Τέλος της Ιστορίας». Ομολογουμένως έχει μάλλον στο μυαλό του το Δυτικό Ημισφαίριο (32.). Ωστόσο, ο μελλοντικός ρόλος του Δυτικού Ημισφαιρίου είναι άγνωστος και αβέβαιος, και η έλλειψη αναφοράς επ' αυτού αποτελεί μια από τις μάλλον λίγες αδυναμίες του έργου. Σ' ακραία περίπτωση, τα συμπεράσματα που αντλούνται από την ανάλυση αυτή με διορατικότητα μπορεί να έχουν τελικά περιορισμένη ισχύ. Στο τέλος του βιβλίου ο González καταγράφει κάποιος άλλους πιθανούς, αν και τη δεδομένη στιγμή παραμελημένους παράγοντες που μπορούν να έχουν νευραλγική επίδραση στους θεσμούς μιας χώρας και μπορούν να αποτελέσουν περαιτέρω αντικείμενα έρευνας. Η γεωπολιτική, η πολιτικοποίηση της εθνικότητας και οι θρησκευτικές διαμάχες είναι βασικά ζητήματα σε άλλες χώρες της Λατινικής Αμερικής ή στην Ανατολική Ασία, εντούτοις η σημασία τους είναι μικρή στις χώρες του Νότιου Κώνου.

Το ιδεολογικό πλαίσιο του González από μόνο του μπορεί να είναι χρήσιμο να εφαρμοστεί και σε άλλες περιπτώσεις - όπως φαίνεται στην τελευταία ενότητα του βιβλίου. Το τελευταίο κεφάλαιο, *Συμπέρασμα. Οι συνέπειες στη δημοκρατία μετά την οικονομική κατάρρευση του 2008-09*, παρουσιάζει μια ευρύτερη εικόνα της κατάστασης της δημοκρατίας και της οικονομίας ανά τον κόσμο. Πέραν των χωρών του Νότιου Κώνου, εξετάζονται και άλλα κράτη της Λατινικής Αμερικής, ενώ υπάρχει και μια ενότητα αφιερωμένη σε άλλες αναδυόμενες αγορές, όπως η Ανατ. Ασία και η Ανατ. Ευρώπη. Επί παραδείγματι, ο González καταλήγει ότι «η χαμένη δεκαετία ανάπτυξης της Λατινικής Αμερικής (1982-90) είναι μια περίπτωση βάσει της οποίας οι μικρές χώρες της Ευρωζώνης που είναι εν μέσω κρίσης στις αρχές της δεκαετίας του 2010 μπορούν να αναλογιστούν τη δική τους κατάσταση». (212.) Το κοινό στοιχείο των χωρών του Νοτίου Κώνου το 1982 ήταν το υψηλό επίπεδο χρέους λόγω «της σκληρής οικονομικής αναδιάρθρωσης προς το πρότυπο της ελεύθερης αγοράς», (128.) των γραφειοκρατικών-αυταρχικών καθεστώτων και της εμπειρίας των χειρότερων οικονομικών κρίσεων από τη Μεγάλη Ύφεση. Εκεί τελειώνουν και οι ομοιότητές τους, καθώς η Χιλή ήταν σχετικά ανεξάρτητη από τις οικονομικές δυσχέρειες των γειτόνων της, ενώ η Αργεντινή κατέρρευσε στο τέλος του 2001 και αποκλείστηκε έτσι από τις διεθνείς αγορές. Ένας εκ των λόγων ήταν πως σε ένα ολοένα και πιο αβέβαιο οικονομικό πλαίσιο η σταθερή συναλλαγματική ισοτιμία της θεωρήθηκε επισφαλής. Η Ουρουγουάη, από την άλλη, θεωρούσε πάντα τον εαυτό της μια μικρή χώρα που χρειάζεται καλές διεθνείς διασυνδέσεις για να προοδεύσει - συνεπώς δεν έχει ουδέποτε χρεοκοπήσει και έχει

προσπαθήσει να επιβιώσει το μεγάλο κοινωνικό κόστος που επιφέρει η συνηθισμένη διαδικασία σταθεροποίησης του ΔΝΤ. Οι περιπτωσιολογικές μελέτες αυτών των τριών πολύ διαφορετικών εκβάσεων μπορούν να αποδειχθούν επιμορφωτικές για τους αναγνώστες από την Ανατ. Ευρώπη.

Για τον Ούγγρο αναγνώστη η άποψη του González για τη χώρα μας είναι αρκετά ενδιαφέρουσα και επίκαιρη. Ο González βλέπει τη Ανατ. Ευρώπη ως μια περιοχή όπου η ιδεολογία αποτελεί μείζονα πηγή συγκρούσεων, όπου «μια οικονομική κρίση και η αίσθηση μιας αυξανόμενης ανισότητας και αδικίας μπορεί να οδηγήσουν σε ένα είδος δεξιού λαϊκισμού που αναζητά αποδιοπομπαίους τράγους (για να εξηγήσουν τα σύγχρονα δεινά) και υπόσχεται αναδιάρθρωση». (236.) Θεωρεί αυτή τη διαδικασία «ιδιαίτερα ανησυχητική» στην Ουγγαρία, αλλά προσθέτει επίσης πως «το κόστος διακινδύνευσης της συμμετοχής στην ΕΕ και στο NATO είναι τόσο μεγάλο που είναι απίθανο η μακροχρόνια πολιτική σύγκρουση να δυσχεράνει ή να διαλύσει τη δημοκρατία». (236.)

Όπως ειπώθηκε προώτερα, το βιβλίο διαιρείται σε δύο κύρια τμήματα, ένα για τις διάφορες πτυχές της Μεγάλης Ύφεσης στις χώρες του Νότιου Κώνου και ένα για τις κρίσεις στα τέλη του 20^{ου} αιώνα στις ίδιες χώρες. Στη συνέχεια θα συνοψίσω, χώρα προς χώρα, τα επιχειρήματα και τα συμπεράσματα του González που αναπτύσσονται σε αυτά τα κεφάλαια. Ενώ η Αργεντινή και η Ουρουγουάη είχαν δημοκρατικά καθεστώτα στις απαρχές της οικονομικής κατάρρευσης του 1929, η Χιλή είχε αυταρχικό καθεστώς. Κατά το τέλος της Μεγάλης Ύφεσης, ωστόσο, η πολιτική δυναμική της περιοχής είχε αλλάξει ριζικά: και η Αργεντινή και η Ουρουγουάη έγιναν αυταρχικά καθεστώτα, ενώ η Χιλή ενστερνίστηκε τη δημοκρατία. Ο González θεωρεί την πλήρη καθεστωτική αλλαγή απίθανο αποτέλεσμα των σημερινών κρίσεων, και στο πρώτο μισό του βιβλίου αυτός συλλέγει όλους τους παράγοντες που μπορούν να εξηγήσουν αυτή τη ριζοσπαστική έκβαση.

Η Αργεντινή είχε δημοκρατικό καθεστώς από το 1916, ο πρώτος και τελευταίος Πρόεδρός της ήταν ο Hipólito Yrigoyen από το 1916 ως το 1922, και ξανά από το 1928 ως το 1930. Στις 6 Σεπτεμβρίου 1930 ένα στρατιωτικό πραξικόπημα τον απομάκρυνε από την εξουσία. Οι πολίτες δεν αντιστάθηκαν στο πραξικόπημα, μάλιστα το υποδέχθηκαν θερμά και το ενστερνίστηκαν. Ο κόσμος υποστήριζε όλο και λιγότερο τον εξατομικευμένο τύπο ηγεσίας του Προέδρου Yrigoyen, τις ανεπιτυχείς οικονομικές του αποφάσεις, ενώ και οι ισχυρές οικογένειες γαιοκτημόνων φοβόντουσαν όλο και περισσότερο μια εθνικοποίηση της ιδιοκτησίας τους. Οι αριστεροί στρατιωτικοί ηγέτες δεν θεωρήθηκαν απειλή. Συνεπώς η ανάληψη της εξουσίας από τον στρατό στηρίζονταν ακόμα και από την ελίτ, και έτσι σχηματίστηκε υπό τον Στρατηγό Justo, την περίοδο 1932-43, μια ανεπίσημη συμμαχία στρατού και πολιτών, και εισήχθη μια πιο επιτυχημένη ετερόδοξη οικονομική πολιτική. Παρά αυτές τις δυσκολίες, η χώρα τηρούσε πάντα κατά γράμμα τις εξωτερικές τις οικονομικές υποχρεώσεις.

Στην Ουρουγουάη η καθεστωτική αλλαγή είχε παρόμοιο αποτέλεσμα, αν και τα μέσα και οι ρίζες της ήταν πολύ διαφορετικά. Εδώ ήταν η αστυνομία, και όχι ο στρατός που ενεπλάκη στην κατάληψη της εξουσίας του Gabriel Terra το 1933 από τον Πρόεδρο Batlle y Ordóñez, του οποίου οι εκσυγχρονιστικές, κοσμικές και βιομηχανικές πολιτικές ήταν ιδιαίτερα αμφιλεγόμενες. Ο δεόντως εκλεγμένος Terra χρησιμοποίησε την οικονομική κατάρρευση του 1931-33 για να δικαιολογήσει την ανάληψη εξουσιών έκτακτης ανάγκης σημαντικότερων από αυτές που κανονικά του αναλογούσαν. Η Αργεντινή και η Ουρουγουάη είναι οι δύο χώρες που υποστηρίζουν το γενικό επιχειρήμα του González, ότι δηλαδή κατά τη Μεγάλη Ύφεση το κόστος των αντιδημοκρατικών κινημάτων ήταν σχετικά χαμηλό, κατά συνέπεια αυτά ήταν σχετικά πιο επιτυχή από τα πιο δαπανηρά φιλοδημοκρατικά κινήματα.

Η Χιλή ωστόσο δεν ταιριάζει σε αυτό το μοτίβο. Το αυταρχικό καθεστώς υπό τον Carlos Ibañez που υπήρχε από το 1927 κατέρρευσε το 1931. Στο χάος που ακολούθησε έλαβαν χώρα τρεις καθεστωτικές αλλαγές μεταξύ του Ιουλίου του '31 και του Οκτωβρίου του '32. Η Χιλή εξαρτιόταν σημαντικά από την οικονομία των ΗΠΑ και η κατάρρευση αυτής είχε καταστροφικές επιπτώσεις. Επιπλέον, τα κύρια προϊόντα εξαγωγής της Χιλής ήταν τα νιτρικά άλατα και ο χαλκός, σε αντίθεση με το αγροτικό προφίλ της Αργεντινής και της Ουρουγουάης, για τα οποία η ζήτηση μειώθηκε σημαντικά. Η οικονομία υποχώρησε ακαριαία, οι εργατικές τάξεις βγήκαν στους δρόμους, και ήταν αυτή η κοινωνική κινητοποίηση που οδήγησε στην καθεστωτική αλλαγή.

Ο González συμπεραίνει πως στη διάρκεια της Μεγάλης Ύφεσης «η οικονομική σταθεροποίηση μέσα από την ετερόδοξη πολιτική βοήθησε στην ενίσχυση οποιουδήποτε καθεστώτος ήταν στην εξουσία όταν εφαρμόστηκε η επιτυχημένη σταθεροποίηση». (115.) Αυτή η σταθεροποίηση οδήγησε επίσης στην αποδυνάμωση των παραδοσιακών ελίτ γαιοκτησίας και την ενδυνάμωση των αστικών και βιομηχανικών συμφερόντων. Επιπρόσθετα, η πολιτική έγινε όλο και περισσότερο μαζική.

Η Ενότητα II του βιβλίου εξετάζει τις κρίσεις κατά τα τέλη του 20ου αιώνα, ειδικά την κρίση χρέους του 1982 και την κρίση των αναδυόμενων αγορών της περιόδου 1997-2002, αλλά υπολογίζει ακόμα την επίδραση των πετρελαϊκών κρίσεων της δεκαετίας του '70 και τις κρίσεις της περιόδου 1994-95 στο Μεξικό

και τη Βραζιλία. Δύο βασικά ερωτήματα διαμορφώνουν τον κορμό της έρευνας: Δεδομένου του ότι κατά τη Μεγάλη Ύφεση η Χιλή εγκατέλειψε το αυταρχικό της καθεστώς, γιατί επιβίωσε η δικτατορία της την κρίση χρέους του 1982; Ποιος παράγοντας κατέστησε δυνατή την επιβίωση της δημοκρατίας στην Αργεντινή και την Ουρουγουάη την περίοδο 2001-03, και όχι το 1930 και το 1933 αντιστοίχως;

Ας δούμε πρώτα τη Χιλή. Ο Στρατηγός Pinochet βρισκόταν στην εξουσία από το 1973. Το Σύνταγμα του 1980 της χώρας περιείχε ένα πρόγραμμα μετάβασης σύμφωνα με το οποίο η στρατιωτική χούντα σταδιακά θα αποχωρούσε από την εξουσία, αλλά θα το έκανε με τους δικούς της όρους. Όταν μέχρι το 1982 δεν είχε γίνει τίποτα, οι κραδασμοί που προκλήθηκαν από τη δραστική πτώση της οικονομίας ενεργοποίησαν και πάλι την αντίσταση. Μεταξύ των ετών 1982-1984 οργανώθηκαν πολλές διαμαρτυρίες, εκ των οποίων οι περισσότερες καταπνίγηκαν βίαια. Αν και οι διεθνείς οργανισμοί και η Καθολική Εκκλησία εφιστούσαν την προσοχή στην καταπάτηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, όσο η χώρα μπορούσε να δανειστεί διεθνώς από τις ΗΠΑ, το ΔΝΤ και την Παγκόσμια Τράπεζα, αυτοί οι φερόμενοι ως φιλοδημοκρατικοί θεσμοί βοήθησαν στη διατήρηση ενός αυταρχικού καθεστώτος. Η δίχως συμβιβασμούς καταστολή των διαμαρτυριών και οι συχνότερες τρομοκρατικές επιθέσεις από εξτρεμιστές τρόμαξαν τον κόσμο, έτσι σε αντίθεση με το 1931, οι διαμαρτυρόμενοι δεν μπορούσαν να ρίξουν το καθεστώς. Παρόλα αυτά, ο Pinochet «αντιτάχθηκε στην καθαρή εκδοχή μιας ελεύθερης οικονομίας της αγοράς που ο ίδιος είχε ενστερνιστεί και εφαρμόσει την περίοδο 1975-1982», (210.) και εισήγαγε αντικυκλικές νομισματικές και δημοσιονομικές πολιτικές, και με «μια στρατηγική που συνδύαζε επιλεκτική κρατική παρέμβαση, προστατευτισμό και προώθηση» αυτός αναζωπύρωσε μακροπρόθεσμα τις εξαγωγές της Χιλής.

Στην Αργεντινή, ένα βασικό αίτιο της επιβίωσης της δημοκρατίας το 2001-03 ήταν πως ο στρατός που θα μπορούσε να καταλάβει την εξουσία ήταν ηθικά, οικονομικά και πολιτικά απαξιωμένος. Αν και μεταξύ του Δεκεμβρίου του 2001 και τις 2 Ιανουαρίου 2002 η χώρα άλλαξε πέντε προέδρους, δεν υπήρχε εναλλακτική έναντι του κόμματος των Περονιστών. Μια από τις αιτίες της προβληματικής χρηματοοικονομικής κατάστασης της Αργεντινής ήταν ότι το Σχέδιο Μετατρεψιμότητας του 1991, που προστέθηκε επίσης στο σύνταγμα της χώρας, προσπάθησε να σταματήσει τον υπερπληθωρισμό της δεκαετίας του '80 προσδένοντας το τοπικό νόμισμα με το δολάριο. Παρά την αρχική επιτυχία, οι μακροπρόθεσμες συνέπειες του σχεδίου, η νομισματική του ακαμψία οδήγησε στην κατάρρευση της χώρας το 2001.

Η αντίδραση της Ουρουγουάης στις κρίσεις του 2002 ήταν ριζικά διαφορετική. Εδώ τα δύο κύρια ιστορικά αντίπαλα κόμματα (Partido Colorado, Partido Blanco) συνεργάστηκαν για να βρουν μια λύση και να επιτύχουν μια αποτελεσματική διαχείριση της κρίσης. Όταν το 2002 οι Αργεντινοί επενδυτές απέσυραν τα χρήματά τους από την Ουρουγουάη, οι τράπεζες χρειάστηκε να κλείσουν για πέντε μέρες. Για τη διάσωση της χώρας από την κατάρρευση, το κράτος υπό τον Jorge Batlle Ibáñez (2000-2005) άρχισε «να κινείται προς μια ολοένα και πιο ανοικτή κατεύθυνση». (188.) Η στενή συνεργασία με το ΔΝΤ, η πειθαρχία και η κοινωνικοποίηση των ιδιωτικών απωλειών έσωσαν την οικονομία, αλλά η λαϊκή στήριξη της κυβέρνησης χάθηκε. Στις εκλογές του 2005 ένα σχετικά νέο τρίτο κόμμα από την αριστερά, το Frente Amplio, επέτυχε την πρωτιά.

Το βιβλίο του González δεν προσφέρει μόνο διορατικές αναλύσεις των (για τον Ευρωπαϊό αναγνώστη) σχετικά άγνωστων χωρών της Λατινικής Αμερικής, η βασική αρετή του είναι πως ωθεί τους αναγνώστες να αναλογίζονται συνεχώς τις δικές τους σύγχρονες καταστάσεις. Αν και λόγω της δομής οι αναλύσεις είναι ενίοτε κάπως επαναλαμβανόμενες, οι συνεχώς μεταβαλλόμενες οπτικές δημιουργούν μια ιδιαίτερα επιμορφωτική παγκόσμια εικόνα.

Μετάφραση από Αγγελική Νεβσεχιρλίογλου

© DKE 2012

<http://www.southeast-europe.org>
dke@southeast-europe.org

Σημείωση: Σεβαστοί ερευνητές, αν κάνετε μια αναφορά σε αυτό το τμήμα ή απόσπασμα του άρθρου, παρακαλούμε στείλτε μας ένα e-mail στο dke@southeast-europe.org για να μας το δηλώσετε.

Παρακαλούμε αναφερθείτε στο άρθρο ως εξής:

Eszter Szép: Οικονομικές κρίσεις και Δημοκρατία στη Λατινική Αμερική. *Délkelet Európa - South-East Europe International Relations Quarterly*, Τόμος 3, Νο.3 (Φθινόπωρο 2012) σελ. 4.

Σας ευχαριστούμε για την συνεργασία σας. *Αρχισυντάκτης.*